

काय हवं आहे आपल्याला ?

एका धर्मोपदेशकाने लोकांना दारूचे दुष्परिणाम समजावून सांगण्यासाठी सर्वांसिमोर एक प्रयोग करून दाखविला. एका ग्लासात दारू ओतली आणि एका ग्लासात पाणी. एक किडा घेऊन पाण्याच्या ग्लासात सोडला. तो वरच तरंगत पोहत राहिला. दारूच्या ग्लासात त्याला सोडल्यावर तो खाली बुडाला आणि मरून गेला. दारू हे विष आहे ही गोष्ट त्याला लोकांच्या मनावर ठसवायची होती. प्रयोग दाखवून झाल्यावर त्याने विचारले, “या प्रयोगापासून काय बोध घ्याल ?”

एक दारूडा उठून उभा राहिला. त्याने सांगितलं, “या प्रयोगाचा बोध म्हणजे दारू पिणे फार चांगले. कारण दारूमुळे पोटातले सर्व किडे नष्ट होऊन जातील.”

‘एकच प्याला’ नाटकात गडकन्यांनी तळीरामाच्या आजारपणाचा अतिशय विनोदी प्रवेश रंगविला आहे. त्याच्या उपचारासाठी एक मित्र

डॉक्टरला घेऊन येतो, तर दुसरा एका वैद्याला. एकाने एक सांगितले, की दुसरा बरोबर त्याच्या विरुद्ध सांगतो. आपल्या औषधाचे पथ्य म्हणून दारू अजिबात बंद करावी लागेल, असे एकाने सांगितल्याबरोबर दुसरा म्हणतो की, त्याच औषध दारूतूनच घ्यायचं आणि सतत दारूच पीत राहायची म्हणजे मग उत्तम गुण येईल. तळीरामाला अर्थातच दारू पीत राहण्याचं पथ्य असलेला उपचारच आवडतो. तो दारू सोडण्याचं पथ्य सांगणाऱ्याला हाकलून लावतो.

वस्तु आणि घटना या आपल्या अवतीभवती सतत असतातच. त्यातून काय शिकायचं आणि काय बोध घ्यायचा ते सर्वस्वी आपल्यावरच अवलंबून असत. ज्याला चांगलं घ्यायचं आहे, त्याला ते सापडतंच आणि वाईटच ज्याला आवडत असेल त्याचा प्रवास आत्मनाशाकडेच होत राहतो.

महर्षी व्यासांनी श्रीमद्भागवतात अवधूत गीता दिली आहे. यदूने विचारलेल्या पश्चाच उत्तर म्हणून अवधूत गीता आलेली आहे. आपलं जीवन संपूर्णपणे बदलून जाऊन ते उत्तम कसे झाले, हे सांगताना अवधूतांनी आपण चोवीस गुरु केले असल्याचं सांगितलं आहे. पंचमहाभूतांपासून ते अगदी भ्रमर-कीटकांपर्यंत सर्वांना त्यांनी आपले गुरु मानले आहे. यातल्या पृथ्वी, आकाश यांसारख्या गुरुंकडून त्यांनी उत्तम गुण घेतले आहेत; तर भ्रमराच्या आसक्तीमुळे तो मिटणाऱ्या कमळात अडकून पडला आणि हत्तीने ती कमळाची वेलच उखडून फेकून दिल्यामुळे त्यातच तो मरून गेला. रात्र जाऊन दिवस वर आल्यावर कमळ उमलेल आणि आपण मुक्त होऊ, ही त्या आसक्त भुंग्याची इच्छा प्रत्यक्षात येऊ शकली नाही. या प्रकारावरून अवधूतांनी आसक्ती सोडण्याचा बोध घेतला.

सतत मधाचा संग्रह करीत राहणाऱ्या मधमाशीला निरखल्यावर त्यांच्या ध्यानात आले की हा संग्रह तिच्या काहीच उपयोगी पडत नाही. सर्व संग्रह भिल्ल लोकच घेऊन जातात. त्यावरून त्यांनी संग्रहाचाच त्याग करणे चांगले, असे ठरवले.

अनुभवासारखा दुसरा शिक्षक नाही. दुसर्यांच्याही अनुभवातून खूप काही शिकता येते. स्वतःची जीवनधारणा कठोरपणे पार पाडून अवधूत जगद्गुरु झाले. गुण आणि अवगुण ओळखायचे आणि त्यातले अवगुण टाळून गुण फक्त ग्रहण करायचे ही त्यांची साधना आहे. विश्वाचा पट आपल्यासमोरसुद्धा उलगडतो आहे. पण आपल्याला काय घ्यायचं त्यातलं? आपल्या निवडीवर आपलं भविष्य अवलंबून आहे याचं भान सतत राखायलाच हवं. तुम्हाला काय वाटतं?